

Az improvizáció az én műfajom

Horváth Kornéllal Elek Szilvia beszélget

– *Lenyűgöző, ahogy egyik pillanatról a másikra bele tudod élni magad bármilyen ritmusba, mintha csak egy másik tudatállapotba kerülnél ilyenkor.*

– Tényleg, ez egy másik tudatállapot, ami erős koncentrációt igényel. Vannak begyakorolt részei, és mert közönség is van, ez egyfajta kommunikáció – mindig az adott szituációhoz igazítva.

– *Gyakran hallom klasszikus zenész kollégáimat hosszú időn keresztül úgy játszani, hogy szinte kívül maradnak a darabon. Növendékeken is látni, hogy rezzentelen arccal képesek zenélni. Ne haragudj, hogy ezt mondom, de a jazz, a könnyű műfaj képviselői – ugye ez az, amit te játszol, de erre még kiterünk –, úgy tűnik, egy pillanat alatt bele tudják élni magukat saját muzsikálásukba. A klasszikus zenésznek ez nehezebben megy, mert fontos, hogy milyen a terem, a közönség, hogy működik a keze, hideg van vagy meleg... Most pedig leültünk, és ahogy elkezdte játszani, azonnal megtörtént ez a csoda.*

– Ha valaki rezzentelen arccal tud egy Liszt-művet végighallgatni, azt mondom, rendben van, e művet lehet lehunyttal szemmel is lehet élvezni. De pl. Bernstein vagy Cziffra György esetében nélkülözhetetlen a látvány is, a kommunikáció, a testbeszéd. Az előadásainkhoz hozzátartozik a testbeszéd, úgy is mondhatnám, hogy ez egy show, komoly exhibicionizmus

már a színpadra lépés pillanatától, megmutatni és közölni valamit. Ha valakivel elkezdek unottan egy beszélgetést, az egy idő után nem fog folytatódni. A zenével nemcsak kommunikálunk, energiát is közvetítünk, és ha megfogja a közönséget, akkor jók az energiák, nyert ügyünk van, és ha van visszajelzés is, akkor egyre jobb előadást tudunk létrehozni egy ilyen segítségével.

– *Az ütőhangszerek eredete a távoli őskultúrákhoz vezethető vissza, ahol a sámán, a varázsló a rezgések, a monoton hangok által valóban egy megváltozott tudatállapotba vitte a törzset vagy a hallgatóságot. Rengeteg mindent el tudott ezzel érní, például gyógyított. Te mint ütős tudatában vagy annak, hogy ez a hatás általad is elérhető?*

– Mindenkinek más a felvevőképessége, mindenkire másképp hat ugyanaz az előadás. Valaki azt mondja, hogy ez maga a sátán, ezt én nem is akarom hallgatni, de – ütős szólóknál főleg – felszabadult, artikulátlán hangok formájában is jön a visszajelzés a közönségtől.

Az énekhang után a legősibb hangszer az ütőhangszer, a világ minden részéről a legnagyobb kínálat belőle van. Érdekes, hogy mivel barbár hangszernek tartották, nagyon sok zenei műben nélkülözték, de pont kultikus, ősi mivolta miatt szükség volt rá a közösségi lét megéléséhez. Az összes ütőhangszer közül a legfontosabb a dob, a ritmus miatt,

ami mindenütt jelen van az életünkben. Persze ez nem tudatos, de a szívverésünk, az agyunkban az információtovábbítás mind-mind ritmusra jár, és minden pulzál körülöttünk. A génjeinkben hordozzuk a ritmust. Hangtálakkal, rezgésekkel gyógyítani lehet, elvitathatatlan a ritmikus rezgések fontossága. Amiben nincs ritmus, vagy nincs a ritmusnak szerepe, csak hangok vannak, az nem zene.

– *Ezzel teljesen egyetérték. Valamilyen módon az időérzetünket is a ritmus határozza meg.*

– Van olyan zenemű – és most a kortárs zenére gondolok –, amelyben nem érezni a ritmust.

– *Könnyű elveszni benne.*

– Valahogy érdektelenné válik, lehet persze azt mondani, hogy én ütőhangszeres vagyok, és ezért nem fog meg a dolog.

– *Itt szeretném megjegyezni, hogy „A világ legjobb ütőhangszere-sével” beszélgetek. Ez a cím viszonylag friss elismerés, mert 2016 novemberében tájékaán történt a jelölésed, és decemberben kaptad meg. Nem tudok róla, hogy magyar muzsikus kapott volna hasonló elismerést.*

– A világ legjobb ütőse – olyan nem létezik.

– *Pedig itt ülök most, veled.*

– Ez egy cím, ami – szoktam mondani – *már nem él*, 2016-ra vonatkozik, azóta már másé. De nemcsak nekem, hanem az egész magyar zenei életnek óriási megtiszteltetés volt, hogy a világ legjobbjai közé beválogattak.

– *És kik álltak mögötted a listán?*

– Az ütőhangszeresek nem annyira nevesek, mint a produkciók, amikben játszottak, ezért nem biztos, hogy mindenki tudja, kikről van szó, ha mondom. Például Mino Cinélu, Miles Davis, Sting, Sheila E. Prince, Trilok

Gurtu. Vagy Evelyn Glennie, ő egy klasszikus ütős világsztár, aki nem hall, hanem a rezgéseken keresztül érzé a zenét, és szimfonikus zenekarral játszik. Legutóbb a MŰPA-ban hallottam, a Magyar Virtuózokkal együtt játszott – egy különleges tehetség.

Hogy én ide bekerültem, nagy meglepetés volt, már a nominálásom is... A másik meglepetés pedig az volt, hogy a Rhythm Magazin, egy angol szaklap a tíz jelöltet megszavaztatta a közönséggel, vagyis hogy az internet közönsége kit tart a legjobbnak. Az említett művészek – Trilok Gurtu, Sheila E. Prince, Evelyn Glennie – már voltak ilyen helyzetben, én viszont soha, én csak egy új név voltam a sorban. De jött a magyar sajtó, a rádió, kiderült, hogy a nomináltak között vagyok, ami elindított egy lavinát, több ezren szavaztak rám az interneten keresztül itthonról és külföldről, végül a címet megnyertem.

– *És amikor kiderült, hogy megnyerted, mit éreztél?*

– Megélni, hogy a magyar közönség ennyire szeret, katartikus élmény volt, rengeteg gratulációt kaptam...

Azt, hogy engem külföldön ismernek, a *Thunder Duó*nak, Dörnyei Gábor barátomnak köszönhetem, akivel az utóbbi négy-öt évben intenzíven jelen voltunk az európai és amerikai koncertéletben. Számos felvételt készítettünk így, hogy a nevem mögött ott volt a Thunder Duo, ahogy Mino Cinélu neve mögött ott van Miles Davis. Olyan internetes csatornákon jelentünk meg, amelyek a legjelentősebbek ebben a műfajban, így váltunk ismertté.

– *Igen, csak hogy ez egy duó. Nem furcsa a kollégádnak, hogy nem ő kapta az elismerést?*

– A nominálásnál az is szerepelt, hogy *aki valami újat hozott*. Az újdons-

ság – ami nekem már nem újdonság, mert harminc éve ezt csinálom – az a stílus, ahogy játszom. Ha egy kicsivel másképp szólaltatod meg a hangszert – és itt több ezer évről beszélünk –, akkor mondhatjuk, hogy valami újat hoztál. Normál játéknál csak a tenyér belső felületével játszunk, én egész tenyérrel ütök – ami egy speciális pörgető technika –, a külső felével is, beleértve a körmeimet.

– *Ezt te találtad ki?*

– Itt ültem a szobában és próbálgattam. A hetvenes évek közepét írjuk, amúgy fuvolista vagyok, nem volt még videó, csak hallhattam, ahogy pl. az indiaiak hihetetlen tempóban pörgetik az ujjukat. Autodidakta módon ezt próbáltam díszíteni, de sehol erről nem tanultam, a határok zárva voltak, háromévente egyszer lehetett menni nyugatra, és évente egyszer Csehszlovákiába.

– *És nem volt számítógép...*

– Ha tehettem volna, valószínűleg kimegyek Nyugat-Európába, Amerikába, ahol ennek van iskolája, és ahol megtanulom például a latin ütéstechnikát, és akkor egy kongás lettem volna a sok közül.

– *Olvastam, hogy Horváth Kornél bármihez is hozzányúl, mindenen tud játszani: asztallapon, fadobozon, sőt, még papírlapon is. És hogy vannak különleges hangszereid.*

– Ez a hangszer itt az ölemben a *Hang*, egyre többen játszanak rajta, és semmi köze a magyar „hang” szóhoz. Svájci találmány, egy berni házaspár fejlesztette ki, körülbelül húsz éve van a köztudatban. Olyan, mintha két wokot összehegesztettek volna, a hangolási szisztémája pedig olyan, akár a *steel drumoké*. (A *steel drumok* olyan acéldobok, amelyek eredetileg a második világháborúban kiszuperált olajoshordókból készültek!) Új hang-

szerek számít, ha azt vesszük, hogy az indiai kultúrában ezeknek a hangszereknek több ezer éves tradíciói vannak. A *steel drum*ról azt kell tudni, hogy a (hordó) belső felét ütötték. A katonák (Trinidad, Tobago) otthagyták a hordókat, és a helyiek rájöttek, hogy azokat be tudják hangolni: minél nagyobb a horpadás, annál mélyebb a hang. Élőben csodálatos hatása volt egy ilyen *steel drum* zenekarnak, ahol több hordón játszottak egyszerre. A svájciak kifordították a „hordót”, úgy néz ki, mint egy kalap, kívülre kerültek a hangok, és azáltal, hogy a közepébe egy kúpot préseltek, a *gamelán*-hangzás is megjelenik, tehát a *gong*. És ez a földrészek találkozása: egyrészt Közép-Amerika, másrészt Dél-Ázsia; és ott van Afrika is – ha a hangszer alján a rést nézzük, ami az *utu-dobokra* emlékeztet. Előnye is és hátránya is, hogy konkrét tonalitása van, ez például itt egy c-mollos hangszer.

– *De lehet rendelni más hangnevet is?*

– Ezt a kilenc helyet – mert több nem fér el rajta – be tudják bármire hangolni, speciális hangskálát is lehet kérni. Persze lehet úgy is játszani, hogy van 4-5 db a hangszerből, és ide-oda nyúlva mindegyikfajta használni.

– *Gyönyörű, hogy több szólamban meg tud szólalni.*

– Dallamot lehet rajta ütni. Komoly mágiája van, pedig nem egy különleges ötvözet, de varázslatos hangja van, és mindenkit megragad, aki először hallja. Érdekességként: ez már a második hangszerem, mert az első szétvertem, megrepedt, túl intenzíven játszom rajta. Vagyis nem szeretnek a hangszer készítői, mert szerintük inkább medicinaként kellene alkalmazni a hangját. Miattam kicsit meg is vastagították a falait, de így már nincs

olyan szép hangja, az első széria volt a legjobb.

– *Lehet, hogy formálódik még ez a hangszer, és a te nevedet fogja felvenni.*

– Nem, ők nem szeretnek engem, én túl barbár vagyok nekik, túl intenzív a játékom.

– *Van-e olyan tárgy, amit meglátál, és úgy gondoltad, hogy hangszert csinálsz belőle? Van saját fejlesztésű hangszered?*

– Van, de most nem tudom megmutatni, mert kamionban van, éppen turnén vagyunk (prospektust tudok mutatni róla), úgy hívják, hogy *Udukere*. Egy ütőhangszeres céggel a Thunder Duónak nagyon komoly szerződése van, ebben nemcsak zenészként, hangszerfejlesztőként is szerepelek.

– *Akkor meséld el, milyen ez a hangszer!*

– Van egy afrikai eredetű cserépdob, a *vodu*, aminek a tetejét és oldalát is ütik. Aztán van a *cekere*, ami tradicionálisan latin-amerikai. Önmagában is jól szól, de még ráhúztak egy gyöngyhálót, amire apró csonthéjas termések, kagylók vannak ráfűzve és ahogy ezt rázzák, a necc ritmusra dobálja őket.

Én hasonlót találtam ki, egy kis mikrofont dugtam az aljába és a lábaim közé vettem, amitől egy nagyon jó hangzást tud produkálni a színpadon. Évtizedekig játszottam rajta, de egyszer egy akkorát ütöttem rá, hogy berpedt. Ez már modern kori hangszer volt, nem lopótökből készült, hanem üvegszálás anyagból, felsértette volna az ember tenyerét, tehát valahogy meg kellett rajta szüntetni ezt a repedést. Vágtam rajta egy lyukat, és kiderült, hogy nagyon jól szól, egyszerre adja a vudu- és a cekere-hangzást is.

– *Egy öszvér-hangszer...*

– Nem olyan új és forradalmi, mint a Hang, hanem tényleg egy

öszvér-hangszer, de ez is színesíti a hangszerarzenált. Tehát ez az *udukere*, amit folyamatosan fejlesztünk, már van egy változata egy kis szeleppel az aljában, amivel hangmagasságot is lehet állítani.

– *Akkor soha nem beszélhetünk arról, hogy egy hangszer kész, mert bármikor történhet valami, ami által még változhat?*

– Igen. Például a tradicionális fuvolán nem voltak még billentyűk, aztán rákerült egy-kettő, később az egészet megcsinálták fémből (ezüstműből, aranyból), és a billentyűket is kifűrták, hogy negyedhangokat is lehessen rajta fogni. Ez egy véget nem érő folyamat.

– *Most újra fából készítik.*

– Az ember mindig keresi az újat.

Én elsősorban jazz-zenész vagyok, az improvizáció az én műfajom, de más zenei területen is találkozhattak velem. Az utóbbi 15-20 évben a jazz világában nem jelentek meg kiugró egyéniségek, míg a hetvenes-nyolcvanas években majdnem minden évben valami korszakalkotó történt. Joe Zawinul zenekara, a Weather Report, vagy Herbie Hancock, vagy Miles Davis, Pat Metheny – sorolhatnám, kik formálták akkor a kortárs zene világát, ki kire volt hatással. Sokakat meglephet, de a modern amerikai jazz legintenzívebb formálójának Bartók Bélát tartják, rengeteget merítettek harmóniavilágából.

– *Ismert Benny Goodman-nel való barátsága.*

– Körülbelül száz éve Benny Goodman még a hagyományos jazz megtestesítője volt, de Bartók zenéje a közép-európai gyökereivel és újszerű dallamvilágával rendkívüli módon hatott a játékára. Ezzel nemcsak formálta a kortárs zenét, de az amerikai jazznek egy új ajtót nyitott. Még a Kádár-korszak idején történt, hogy Paul

Motian – aki a világ egyik legjobb dobosa – megérkezett Budapestre, lejött a repülő lépcsőjén és megcsókolta a földet; azt mondta, hogy *köszöntöm Bartók hazáját.*

– *De szép, erről még sosem hallottam.*

– Szokták mondani, hogy zenei életünkben Bartók a helyén van. Nem biztos, hogy igazán ismerjük az értékeit, és ez nemcsak Bartókra vonatkozik.

– *Valóban meglepő, hogy a mi nagy klasszikusunk, Bartók Béla ekkorra hatást gyakorolt az amerikai jazzre. A köztudatban inkább ennek a fordítottja ismert, vagyis az, hogy a jazz megjelenésével a komolyzene is jelentősen átalakult. Tulajdonképpen milyen hatással van a jazz a komolyzenére?*

– Az, hogy a jazzmuzsikások Bartók-harmonizációval dolgoztak, olyan tudást követelt tőlük, hogy a komolyzenével egy szintre emelkedett a jazz. Ugyanúgy merít az afrikai, mint a latin-amerikai tradicionális zenéből, és a végeredmény nem táncdal vagy könnyűzene, hanem jazz. Liszt is játszott verbunkost, ami tánczenének számított.

De beszéljünk az improvizációról, ami például Bach korában alapvető volt megszabott keretek között, pont úgy, mint a mai jazz – természetesen nem a *free-jazz*ről beszélek, bár ott is vannak kötött részek.

– *Akartam is kérdezni, te hogy látod a kortárs komolyzenét a jazz-zel összevetve? Ha téged hallak, időnként azt gondolom, hogy amit játszol, lehetne akár egy kortárs klaszikus mű is.*

– Az improvizáció a zeneszerzés kezdeti szakasza, és ha lejegyzem, akkor már mű. Van egy *Déjà vu* című ötperces baletteném, ami le van jegyezve, öt-hat éve az Operában

Kozmér Alexandra táncolta, aki egy csodálatos táncművész. A színpadon középen ülök, körben fényoszlopok, Alexandra ezeket körbetáncolja, majd az előadás közepén megfogja a hangszerem és megfordítja. Ettől kezdve a *Hang* másképp szól. Venekei Mariana volt a koreográfus – nagyon örülök, hogy megismertem őket, nagy élmény volt velük dolgozni.

– *Formációk. Olvastam valahol, hogy mindig olyan együttesekkel, társulatokkal lépsz fel, ahol vagy hiányzik egy bőgős, vagy két ütős van, de mindenképp valamilyen különleges formációhoz társulsz.*

– A nyolcvanas években a fuvola mellett csak passzióból próbálgattam az ütős-szekciót erősíteni. Akkor még a hangosítás nem volt ennyire profi. Most megint elővettem az altfuvolám, és speciális zengetéssel megfújom, de csak az örömködés szintjén, mert nagyon szeretem. De, hogy miért keresem a speciális formációt? A Thunder Duo már 12 éve csak dob és ütőhangszer, a maga nemében egyedülálló, tulajdonképpen ezt díjazza a nemzetközi szakma is. De emellett mindig vannak alkalmi formációk, mert az ember folyamatosan keresi az újat. Lantos Zoltán hegedűs tíz évig élt Indiában, beemelte a balkáni folklórt a magyar népzenebe, és nagyon különlegesen játszik, az elektronika is fontos szerepet játszik az előadásai-ban olyan effektekkel, hogy szinte egy egész zenekart hallunk. Duót játszani vele nagyon izgalmas, és nem hiányzik más hangszer. Azokkal a nagy tudású zenészekkel, akiket itt említettem, úgy lehet együtt játszani, hogy a közönségnek nincs hiányérzete. Ketten fölmegyünk a színpadra és improvizálunk, ebből a közönség semmit nem vesz észre, azt hiszi, előre meg van írva. Tehát ez egy nagyon intenzív

kamarazene, ahol mindketten előre kell hogy tudjuk, mi felé megyünk.

– *Például itt van Orosz Zoltán.*

– Orosz Zoltán játékában olyan el-
képesztő dinamika van, amitől ő a világ legjobbja. Fél éve voltunk együtt Bordeaux-ban, ahol világzenei produkciókat adtak elő egy kultúrközpontban, de volt jazz-produkció is, mi pedig kiálltunk ketten. A meghívónk azt mondta, az utóbbi időben ilyen előadás itt még nem volt. Duóban voltunk, két ember, de ehhez kell a Zoli. Ha a partner nem megfelelő, akkor ez nem működik. Allegre Corrêával ugyanez.

Alegre Corrêa volt a Joe Zawinul Syndicate együttes gitárosa az utolsó három évben, mielőtt Zawinul meghalt. Vele például fölmentünk a színpadra, egyetlen hang nem volt följegyezve és úgy játszottunk. Számomra ez az abszolút improvizáció, amikor valami ott születik meg a színpadon. A közönség ebből semmit nem vesz észre. Ha valaki ilyesmire képes, hogy az agya ilyen szinten előre dolgozik, vagyis benne van nagyon a zenében, de már tudja, milyen irányba viszi előre – ez az abszolút improvizáció.

– *És ki kezdeményez?*

– Ez közös játék, párbeszéd, beszélgetés egymással, közben pedig kompozíciók születnek.

– *Hogy lehet erre próbálni? Őszszejtöttök előtte, hogy megbeszéljétek valamit?*

– Sehogy. Erről lemez is készült, öt koncertet vettünk föl, és abból válogattunk. Nem beszélünk meg semmit, mert elveszítené a varázsát. Idővel természetesen, a harmadik-negyedik felvételen már visszaköszöntek bizonyos dolgok, de mindig volt benne egy csavar, amitől egészen más lett.

– *Hogy szoktál gyakorolni? Nyilván nem úgy, mint egy énekes, aki először beszkalázik.*

– A napi rutin szerint – ami épp olyan, mint egy énekesnél a skálázás –, mert fontos a kéz karbantartása, az izmok mozgatása.

– *Ez egy hihetetlen fizikai munka, ehhez az erőnlét is szükséges.*

– Igen, kell a fizikai erőnlét, de ez kicsit csalóka, mert ez tulajdonképpen technika.

– *Nem fáj a kezed, ha ütöd a hangszered?*

– Nem fáj, mert – ahogy említettem – ez technika, az energiák oda-vissza játéka. Ha ütök, nem hagyom ott a kezem, mert a hangszer visszaüt, pláne bőrs hangszeren, de fémhangszeren is lehet úgy játszani, hogy az ne fájjon.

– *Gyakorlásnál először lassan kezded, aztán begyorsulsz?*

– Oda kell figyelni, hogy nagyon intenzíven, teljes erőből nem szabad belecsapni, ha egy-két napot kihagy az ember, mert a test még nincs felkészülve. Napokat nem lehet kihagyni, mert később aztán ezt nehéz behozni.

– *Mit szeretnél még elérni? Ami a te szakmádban elérhető, azt te már elérted (Kossuth-díj, A világ legjobb ütőhangszeres művésze).*

– Mindig a legközelebbi feladatra koncentrálok, most a pop műfajban Zoránra. Zorán népszerűsége nem véletlen, mert szabad kezet ad nekünk. Az, ahogy a koncertjein játszhatok, improvizálhatok, köszönőviszonyban sincs egy lemezfelvétellel. És ott van Lattmann Béla, akiről mondhatom, hogy az ország legjobb basszusgitárosa, vagy Gyenge Lajos, a dobos, vagy Sipeki Zoltán gitáros – komoly kvalitású zenészek. Már 1993 óta Zoránnal vagyunk, és mivel jazz-zenészek is vannak a színpadon, ez egy olyan motor, amitől folyamatosan megújulunk. Zorán most volt 75 éves, és elképesztő, hogy még mindig tud a közönség-

gének újdonságot nyújtani. Ha ez nem így lenne, mi nem lennénk ott.

– *Milyen koncertre készülsz még?*

– Gáborral, a Thunder Duóval lesz sok fellépésünk, a nyár folyamán készülünk egy ázsiai turnéra, ősszel Amerikába szeretnénk menni, és Európában is játszunk. De most a nagy szerelem Stanley Jordan, aki – bocsánat, már megint a legekről beszélek – a világ egyik legjobb gitárosaként speciális *tapping*-technikával játszik. Tavaly a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon zenéltünk először együtt quartettben: a Thunder Duo mellett két gitáros szerepelt, ő volt az egyik, és a másik a már említett brazil Alegre Corrêa.

– *Két gitáros, két ütős.*

– Szeptember 30-án fogunk játszani a Fertőrákosi Barlangszínházban Stanley-vel, de nem biztos, hogy Alegre el tud jönni, tehát ott vagy trióban játszunk, vagy egy másik gitárost kell beemelni. Stanley-vel európai koncertek is lesznek, tehát nekem ez a nagy újdonság.

– *A díjak elvárásokkal járnak, igaz?*

– Örökké meg kell a címeknek felelni, hogy az jöjjön le a színpadról, amit a közönség vár, vagy amit életében még nem látott. Ázsiában még nem jártunk: Koreában és Kínában ez meg fog történni.

– *Japánnak, Kínának, Koreának különleges ütős múltja van.*

– Ezekben az országokban az ütőhangszereket egész más formában használják, gondoljunk a japán vagy kínai színházi előadásokra. Amit ott játszanak, az is ritmus, de nem táncritmus, mint Európában. Óriási fájdalom, hogy miért nincs a magyar népzeneben ritmushangszer.

– *De hát van a köcsögduda.*

– A köcsögduda nem az, az *ütőgardon*. Viszont láttam egy, a harmincas-negyvenes években felvett filmet,

amit Erdélyben forgattak, ebben egy parasztbácsi táncolt. És ott volt az ütőhangszer – a teste. Nemcsak csetintett vagy a csizmája szárát ütötte, hanem a testét is. Ha csak kicsit a Balkán felé megyünk, az egyik alaphangszer az ütőhangszer.

– *Nem lehet, hogy a cimbalmot használták ütőhangszernek?*

– Jó, ma már. De a cimbalnok nem régiek – nem vagyok teljesen képben, de csak 80 évvel ezelőttre gondolhatunk. A régi cimbalnok kicsik voltak, nem ütötték úgy őket. A jó értelemben vett vendéglátós roma zene megjelenésekor jött be a cimbalom, amin a játékot a legmagasabb színvonalra emelték, Bach-ot is játszottak rajta. Balogh Kálmán, Lukács Miki... lehetne sorolni, van jó pár tehetség ezen a hangszereken. De nincs a magyar népzeneben dob valami miatt. A bolgár népzeneben már a csecsemők is magukba szívják a páratlan ritmust: öt-nyolcad, tizenegy-nyolcad... teljesen természetes nekik, arra táncolnak. Erre a ritmusra egy magyar a nyakát törné, ha táncolni akarna.

– *Természetellenesnek tűnik, igen.*

– Tehát nem tudni, mikor és hol tűnt el a magyar ütőhangszer. Érdeemes volna kutatni.

– *Az a fajta lüktetés, ami a magyar verbunkosban is ott van, a népzeneire nagyon jellemző.*

– De egy bőgővel, brácsával, bár milyen vonóval képzett ütem korántsem tud annyira erős lenni, mint egy *tupan*-játék a törököknél vagy a bolgároknál.

– *És magyaros jazz van?*

– Hogyne. Amerikában New Orleansból erednek a „fekete gyökerek”, a jazzt ők találták ki, ez az ő zenéjük. Nagyon sok jó magyar jazz-zenész van, de soha nem fogják tudni úgy játszani, mint ők a saját zenéjüket.

Amit pedig egy magyar jazz-zenész tud, azt Stanley nem fogja tudni soha úgy játszani.

– És mik ezek az elemek?

– Más habitus, más dallamvilág, magyar népzene, a gyökerek – amiből meríteni lehet. A hetvenes-nyolcvanas években az amerikaiak is az indiai zenéhez, az afrikai zenéhez nyúltak, ettől tudott az amerikai jazz megújulni. De szimfonikus művek is születtek, például Gheorghiu húsz évvel ezelőtt olyan szimfonikus darabot írt, amit a mostani generációnak tanítani kéne. Tehát keresni kell az új utakat, meg kell tanulni, hogy a mások zenéje miért olyan jó, és ha azt be tudom szipkázni, akkor az egy olyan muníció, hogy abból már meg tudom alkotni a magamét. Persze ehhez a saját gyökereimet kell ismerni, fontos a származás, hogy honnan jövünk.

Most éppen családfakutatásba csöppentem, ami – ahogy öregszem – egyre fontosabb. Anyai ágon mi örömeink vagyunk, a folyamatos üldöztetések során Erdélybe érkeztünk, aztán jöttek a különböző pogromok, és az 1700-as évek elején/közepén az erdélyi fejedelem engedélyezte a letelepedésünket Gyergyószentmiklósrá, az első emeletes házba, ami ma már múzeum. Ébner az eredeti családnév, a nagybácsi pedig Deák-Ébner. A mi családunk egy gyógyszerészdinasztia, zenész nem volt a családban. A nagypapa nagyon jól festett, de sok mindennel foglalkozott ezen kívül. Rendszeresen járt képtárakba, és a nagybácsi révén engedélyt kapott rá, hogy festményeket másoljon. De a Gellért-hegyen két forrás felfedezése is az ő nevéhez fűződik – a világháború előtt pedig a Margitszigeti Szikvíz Üzem igazgatója volt. De nem ő volt az örömeink ág, hanem az anyai nagymama. Apám nyugat-dunántúli,

evangélikus családban született, sok lelkész is volt a családban.

– Sopron környékén született, ugye?

– Lövön születtem, a patikában, ahogy apám és a nővérem is a patikában született, de a két bátyám nem. Ami még érdekesség, hogy az ükpapa, a vadosfai lelkész, aki irodalommal is foglalkozott, egy ideig a Berzsényi család házitanítója volt. Találtak a Berzsényi Dániellel folytatott levelezésükről is írásos emléket, amiben a költő panaszkodik, hogy nem úgy tartják számon őt, mint kéne.

– És a fiainak mit adsz tovább ebből a sokszínűségből?

– A fiaim nem zenészek. A kisebbik fiam Erasmus-ösztöndíjjal Németországban tanul. Hihetetlen színes a csoport összetétele, akikkel együtt van, és ez nagyon fontos, meg kell ismerni a világot. Amikor 1988-ban kijutottam Indiába, két hétig voltam csak, de száz százalék, hogy másképp jöttem vissza. Meg kell ismerni a világot, annyi szépség van benne, és persze annyi baj is, de remélem, hogy mindkét fiam megörökölte a nyitottságomat, az érdeklődésemet más kultúrák iránt.

– Milyen formációkról nem beszéltünk még?

– Volt egy ütős-zenekarunk Stojannal egy időben, a Percussion Project, nagyon sokat köszönhetek nekik: az ütős Teodosii, Papazov a klarinétos, közös menedzserünk volt, sok külföldi felvételt készítettünk együtt.

Ha különleges formációkról beszélünk, ebbe a körbe abszolút belepaszszol a Lovász Irén-féle trió, a Groove and Voice. Autentikus magyar népzene mellé kísérletezésképp elektronikát tettünk: volt szintetizátor, és az ütők nagy része is elektronikus ütőhangszer. Mizsei Zoltán játszott szín-

tetizátoron, aki a Liszt Ferenc Zene-
művészeti Egyetemen az egyházzenei
tanszak tanára, énekes. Az egész ma-
gyar népzene megjelenik itt, egy na-
gyon érdekes közegbe kerül, de nem
tánc, amit mi csinálunk. A közönség
ugyan át tudja venni ott a helyszínen
az egész atmoszféráját, de lemezen
ezt a mágiát nehezebb megteremteni.

Most készítünk egy lemezt Borbély
Mihállal, ahol az akusztikus hangsze-

rek mellett az elektronika is fontos
szerepet kap. Misi fúvóshangszer-ar-
zenálon játszik: sípok, doromb, az
összes szaxofon, basszusklarinét...
rengeteg hangszere van. Itt minden
egyes produkció egy egészen más
hangképet produkál. A koncerteken
én is több ütőhangszert használok,
mert ezzel lehet a leginkább a közön-
séget megfogni, a figyelmét fenntarta-
ni – és ez a legfontosabb.

A 2017-ben készült videobeszélgetés megtalálható:
<http://www.naputonline.hu/2017/05/05/vendegsegben-horvath-kornelna/>

Horváth Kornél
(Fotó: dr. Toldy Miklós)

Lőte Attila